

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

**Кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Кафедра загальної та соціальної педагогіки
ВРОЦЛАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
Інститут педагогіки**

ТЕЗИ

**ІV УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
«РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ ОСВІТИ І
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ
(XIX–XXI ст.)»**

**ТЕМАТИЧНЕ ЗАСІДАННЯ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ОПІКУНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ
В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ (XIX–XXI ст.)»**

17-18 жовтня 2013 р.

м. Івано-Франківськ

«НАІР»

2013

Олена Коваленко

ЯНУШ КОРЧАК ТА СОФІЯ РУСОВА: РІЗНІ КРАЇНИ, АЛЕ СПІЛЬНІ ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ

Процес інтеграції України і Польщі у європейський простір спонукає до формування гуманістичної особистості, культурної, толерантної, здатної до самопізнання, саморозвитку та максимальної самореалізації, громадянина своєї країни, Європи і світу. Розробка сучасних моделей виховних систем неможлива без ґрунтовного аналізу історико-педагогічного досвіду, виявлення його прогресивних ідей та можливостей їх творчого використання. З огляду на зазначене надзвичайно корисним і своєчасним, на нашу думку, є опрацювання психолого-педагогічних ідей Януша Корчака (Генрік Гольдшмідт) та Софії Федорівни Русової. Порівняльний аналіз педагогічних концепцій Я.Корчака та С.Русової набуває особливой актуальності в період

чекають на реалізацію в майбутньому. І цілком вірогідно, що актуальними вони будуть і у ХХІ столітті в процесі реформування освіти в Польщі й в Україні на гуманістичних засадах.

Література

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 1040с.
2. Психологічна енциклопедія / Автор-упор. О.М.Степанов. - К.: «Академвидав», 2006. - 424с.
3. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Укл. Л.О. Пустовіт та ін. - К.: Довіра, 2000. - 1018с.
4. Сухомлинська О. С. Френе і В. Сухомлинський: спільне і відмінне у вихованні / О. Сухомлинська // Шлях освіти. - 1996. - № 2. - С.30-35.

загострення протиріч між загальним визнанням необхідності гуманізації виховання та труднощами в її реалізації на практиці.

Спадщини Я. Корчака та С. Русової були і є предметом дослідження багатьох вчених. Окремим аспектам педагогічної системи Я. Корчака присвячена низка дисертаційних досліджень (Й. Гайда, С. Денисюк, Т.Забута, В.Кушнір, В. Ханенко та ін.). Міжнародною організацією ЮНЕСКО Я. Корчака визнано одним з найвидатніших педагогів ХХ століття. Його педагогічні ідеї досліджуються у Великій Британії, Німеччині, Польщі, Росії, Україні, Швейцарії, Японії та інших країнах.

Вивчення та дослідженню проблем теоретичної та методичної спадщини С. Русової присвячені наукові дослідження дисертаційного характеру (І.Зайченко, Г.Груць, О.Джус, Н. Малиновська, З. Нагачевська, О.Пеньковець, І.Пінчук, С.Попиченко, О.Пшеврацька, В. Сергеева, І. Улюкаєва, Т. Слободянок та ін.). Однак проблема гуманізації освіти у спадщині Я.Корчака та С.Русової були предметом дослідження лише небагатьох науковців (Я.Біньчицька, Р.Валеева, С. Волошин, А.Горатик, Ж.Львченко, Н.Калениченко, М. Кінаровська, А. Левін, А.Лушук, Н.Малевич, І. Неверлі, Й.Ольшак-Ронікер, М.Петровський, С.Петровська, О. Проскура, О. Савченко, С.Сисоева, О. Сухомлинська, М.Фальковська, Д.Цибулько, А.Шлензакова, М. Яворський, М. Якубовський, М.Ямницький та ін.).

«Необхідним компонентом проникнення в суть спадщини будь-якої творчої особистості, - пише О. Сухомлинська, - є аналіз епохи, в якій ця особистість жила і працювала, в ті соціальні умови, що провокували чи гальмували педагогічні ідеї» [4, с.31].

Неважаючи на те, що Я.Корчак більшу частину життя жив і працював у Польщі, а С.Русова – в Україні, ряд думок, позицій і, зокрема, щодо гуманізації освіти та опікунської педагогіки регулюються, доповнюючи одна одну. З одного боку це пояснюється тим, що і Я.Корчак, і С.Русова будували свої теоретичні та практичні позиції на засадах вітчизняної та зарубіжної філософії, психології, педагогіки, фізіології у поєднанні з багатим особистим досвідом, а з другого боку тим, що в основі їх діяльності лежали гуманістичні принципи. Ці принципи мають глибокі традиції в історії української та світової філософської педагогічної думки, пов'язані з іменами Я.Коменського, Й.Песталогіці, Ж.Руссо, Г.Сковороди, К.Ушинського, М.Монтессорі та ін.

На першому етапі метою нашого дослідження було опрацювання дефінітивної характеристики ключових понять дослідження, а саме: «Гуманізм», «Гуманність», «опіка», «опікунська педагогіка» тощо.

Гуманізм (лат.humanus < homo – людина) – 1) система ідей і поглядів на

людину як найвищу цінність; 2) течія західноєвропейської культури епохи Відродження, спрямовано на утвердження поваги до гідності й розуму людини, її права на земне життя, вільний вияв природних людських почуттів і здібностей [3, с.314].

Гуманність – система установок особистості щодо інших живих істот (людей, тварин), зумовлена моральними нормами суспільства, виражена у свідомості у формі співчуттів та співпереживань і практично реалізується в діяльності і спілкуванні... Гуманність не є вродженою властивістю особистості, а формується і розвивається протягом життя у процесі виховання[2, с.93].

Опіка, піклування – правова форма захисту особистих і майнових прав неповнолітніх дітей, які з різних причин залишилися без батьківського піклування... [1, с.607].

Гуманістична педагогіка орієнтується на образ людини як самостійної, активної і творчої особистості, здатної до прийняття й реалізації рішень щодо власного життя. Характерною особливістю педагогічної спадщини Я. Корчака і С.Русової є спрямованість виховного процесу на створення умов для гуманістичного формування особистості. У різних соціальних, політичних, економічних умовах ці педагоги, увібравши у свою педагогіку гуманістичні ідеї великих попередників та традиції народного виховання, створили оригінальні виховні системи, які утверджували гуманістичні цінності. «Педагогіка серця», гуманістична педагогіка польського педагога-опікуна Я.Корчака духовно близька до гуманістичних педагогічних переконань видатного українського педагога С.Русової. У психолого-педагогічних концепціях Я.Корчака та С.Русової увагу привертає подібність їх ідей та поглядів на проблеми знання дитини та виховання їх в роботі з дітьми, різних аспектів виховання та навчання дітей та підлітків, зокрема, опіка дітей, котрі з різних причин лишились без батьків, місця та ролі педагога тощо. Нині, коли природовідповідність визначено одним із основних принципів виховання, погляди цих педагогів-гуманістів набувають ще більшої ваги. По суті, Я.Корчаку та С.Русовій вдалось вліпити у життя велику мрію наукової педагогіки – визначити роль педагога не ззовні, а з середини - від дитини.

Народна мудрість стверджує, що час – найоб'єктивніший суддя. Перші захоплення та критичність суджень про педагогічні спадщини Я.Корчака та С. Русової звільнили місце всебічному аналізу. Лише вивчення, аналіз досвіду цих педагогів дасть певні знання, на основі чого можна робити вибір щодо використання їх ідей у сучасних навчальних закладах. Більшість із оригінально і нестандартно розроблених Я.Корчаком та С. Русовою проблем виховання та розвитку дітей не лише не втрагли значущості, а навпаки, ще